

CONDIȚIILE SOCIALE ALE FORMĂRII ELITEI INTELECTUALE ROMÂNEȘTI ÎN ZONA VĂII BÂRGĂULUI ÎN SECOLUL AL XIX-LEA

Sofia Alexandra POȘIRCĂ*

Social Preconditions in the Formation of the Romanian Intellectual Elite in the Bârgău Valley Area during the Nineteenth Century

Abstract. *This paper analyses the social origin of Romanian intellectuals from Bârgău Valley (in northeastern Transylvania), a former military border region, by examining aspects such as the relationship between demographic variables and choices in higher education, and local trends in comparison with the overall situation of Romanian students in Transylvania and Hungary. The option for one or another centre of higher education and the socio-occupational status of students' parents are also considered.*

Keywords: *higher education, social mobility, students, statistics, Transylvania.*

Cuvinte-cheie: *studii superioare, mobilitate socială, studenți, statistică, Transilvania.*

Valea Bârgăului face parte din teritoriul istoric al Țării Năsăudului, a cărei evoluție a fost condiționată de-a lungul timpului de factorii administrativi și politici¹. În anul 1766, documentul de cedare a Văii Rodnei de orașul Bistrița către autoritățile austriece consfințea o stare de fapt ce dura deja de câțiva ani: înființarea pe acest teritoriu a Regimentului de graniță nr. 17 (Regimentul românesc nr. 2). Unitatea militară era alcătuită din 12 companii și, într-o primă etapă, nu includea și satele de pe Valea Bârgăului. Abia în 1783, după numeroase petiții ale localnicilor și sub auspiciile vizitei împăratului Iosif al II-lea, s-a decis extinderea graniței militare și în această zonă, populației permițându-i-se să-și păstreze confesiunea ortodoxă².

Odată cu desființarea instituției regimentelor de graniță, în 4 aprilie 1851, comunele grănicerești au fost puse sub administrație civilă, iar cercul Năsăud a fost inclus în districtul Reteagului³. În 1854 are loc o nouă organizare a Marelui Principat al Transilvaniei, iar plasa Prundu Bârgăului (cuprinzând întreaga vale a Bârgăului) intră în componența cercului Bistrița⁴. Prin Patenta imperială din 26 februarie 1861, comunele grănicerești din fostul regiment românesc aveau să formeze districtul Năsăudului⁵. În anul 1876 această unitate administrativă a fost desființată și comasată cu districtul

* Transylvania College, Cluj-Napoca, România; e-mail: sofia_alexandra94@yahoo.com.

¹ Ilovan 2009, p. 140.

² *Ibidem*, p. 151-155.

³ *Ibidem*.

⁴ Rotariu 1997, p. 513-514.

⁵ Onofreiu 2004, p. 249-271.

Bistriței în cadrul comitatului Bistrița-Năsăud, cu reședința la Bistrița⁶ care cuprindea inițial cinci cercuri administrative (plăși), reduse la patru după punerea în aplicare a Legii administrative XXI, din 1886⁷. Noua organizare s-a păstrat și în 1919, prin Decretele cu numerele II și IV ale Consiliului Dirigent al Transilvaniei de la Sibiu, cu diferențe minore de terminologie administrativă (comitatele devin județe, cercurile devin plăși)⁸.

Structura demografică a zonei este redată în tabelele 1 și 2. Se observă că românii ortodocși sunt majoritari, dar treptat, spre sfârșitul secolului, începe un proces foarte vizibil de diversificare etnică și confesională a populației⁹.

Tabel 1. Structura etnică a Văii Bârgăului¹⁰

Anul	Români	Maghiari	Germani	Alții
1850	7947	12	27	91
1890	10167	105	767	246
1900	11310	377	1074	133
1910	12496	682	936	250

Tabel 2. Structura confesională a Văii Bârgăului

Anul	Ortodocși	Greco-Catolici	Catolici	Luterani	Mozaici	Reformați	Alții
1850	5917	2121	25	8	0	6	0
1869	7180	2919	140	60	204	13	19
1890	7204	3174	163	75	619	33	16
1900	7797	3564	435	146	852	89	11
1910	8552	4165	500	128	910	104	9

Obiectivul principal al studiului de față este să analizeze originea intelectualității românești din acest spațiu, în dimensiunea sa socială. Am pornit de la prosopografia studenților români realizată de Cornel Sigmirean, completată prin aportul altor surse bibliografice, dar și prin utilizarea registrelor parohiale de stare civilă. În cazul particular al localității Rusu Bârgăului am utilizat și datele introduse în recent lansata bază de date de populație istorică: *Historical Population Database of Transylvania*¹¹. Registrele

⁶ Ilovan 2009, p. 152.

⁷ *Ibidem*, p. 157.

⁸ *Ibidem*.

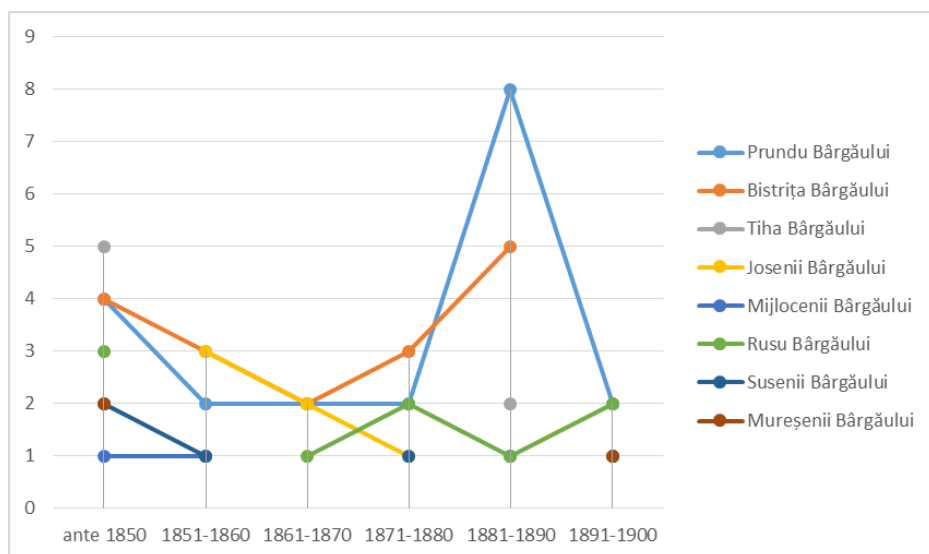
⁹ Datele prelucrate după: Rotariu 1997; Rotariu 1999a; Rotariu 1999b; Rotariu 2006; Rotariu 2009.

¹⁰ Conform criteriilor de recenzare pentru fiecare an, care vizau în general limba vorbită în mod curent, nu etnia declarată.

¹¹ www.hpdt.ro:4080, accesat la 25.05.2017.

parohiale de stare civilă completează date importante cu privire la familiile studenților, în unele cazuri inclusiv originea socială a mamei, însă există și limite ale cercetării, impuse de neprezervarea surselor pentru unele comunități confesionale sau pentru anumite intervale cronologice¹².

Am început cu o analiză de ordin general, încercând să identificăm dacă există o conexiune între evoluția demografică a localităților de pe Valea Bârgăului și numărul studenților originari din aceste localități. Comparând graficul 1 cu graficul 3 observăm că o astfel de corelație poate fi stabilită în cazul localităților mari (Prundu Bârgăului și Bistrița Bârgăului), dar nu întotdeauna. Spre exemplu, la Tiha Bârgăului, deși populația înregistrează o creștere substanțială, nu se constată o creștere similară a numărului de studenți, deși, înainte de 1850, Tiha Bârgăului fusese localitatea care a dat cel mai mare număr de studenți la Institutul Militar din Năsăud (**graficul 2**).

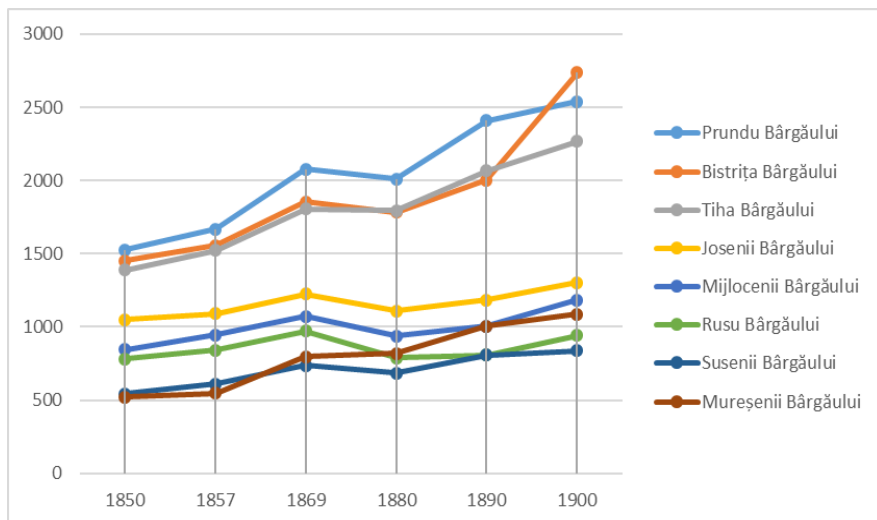

Graficul 1. Evoluția numărului de studenți din localitățile Văii Bârgăului, după deceniul nașterii

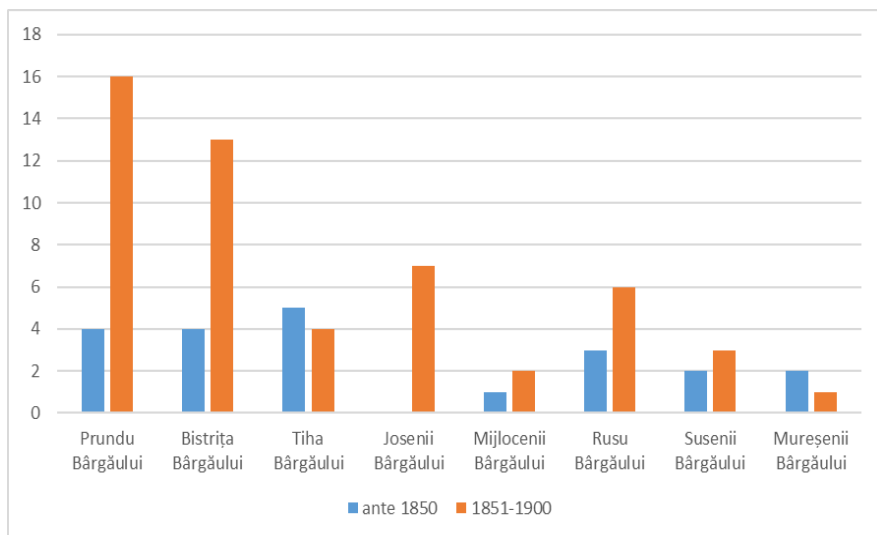
Dintre localitățile medii, doar pentru Rusu Bârgăului putem spune că există o corelație între mărimea populației și evoluția numărului studenților, în timp ce în alte cazuri o astfel de corelație fie nu poate fi identificată, fie se observă chiar contrariul. De exemplu, Josenii Bârgăului și Mureșenii Bârgăului cunosc o creștere lentă, dar constantă a populației, care nu pare a se reflecta într-un număr mai mare de studenți. Simpla evoluție demografică

¹² Popovici 2014, p. 64-75.

nu explică, deci, sinuozițiile numărului de studenți, și trebuie să ne îndreptăm privirea spre alți factori, de natură socio-profesională.

Graficul 2. Evoluția demografică a localităților Văii Bârgăului

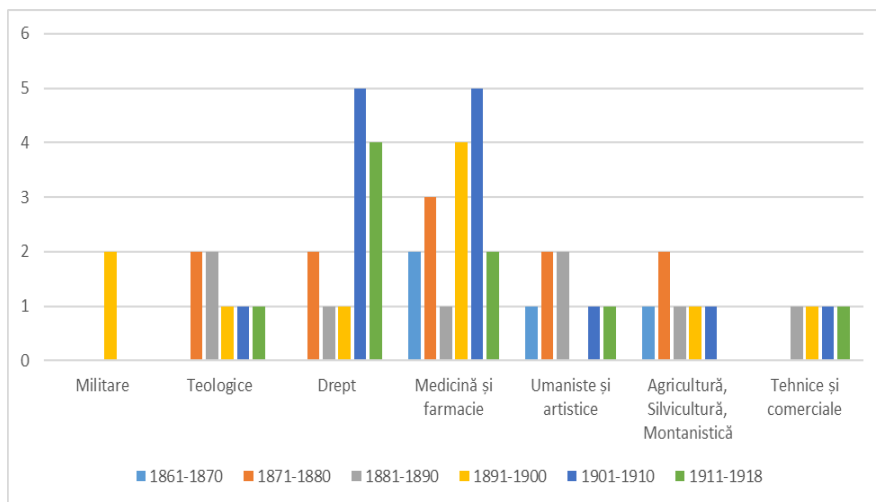
Graficul 3. Evoluția numărului de studenți înainte și după 1850

Comparând cazul Tihei Bârgăului cu cel al comunelor Prundu Bârgăului și Bistrița Bârgăului¹³, observăm că există diferențe sensibile între procentul populației ocupate în agricultură: 89% în Tiha, și doar 74% în

¹³ Rotariu 2006, p. 154-179.

Bistrița Bârgăului și 63% în Prundu Bârgăului. De asemenea, procentul populației ocupate în activități industriale este inversat: 6% în Tiha, 15% în Prundu și Bistrița Bârgăului. S-ar putea avansa de aici ipoteza că există o relație între procentul mai mare de agricultori (țărani) și orientarea mai scăzută spre studii universitare, însă aceasta nu poate fi privită ca explicație general valabilă, deoarece aceeași microzonă oferă și exemplul contrar: comuna Josenii Bârgăului. Aici populația ocupată în agricultură era de doar 50%, cea din industrie și alte ramuri ale economiei depășea 35%, însă acest caracter mult mai modern al economiei nu pare să fi influențat pozitiv numărul studenților. Pot fi, deci, avansate unele ipoteze legate de relația dintre structura socio-economică a zonei și afluența universitară, însă fără a pretinde ajungerea la concluzii general valabile, deoarece fiecare caz în parte prezintă specificități.

Un aspect foarte important al studiului de față îl constituie observarea legăturii dintre orientarea studenților de pe Valea Bârgăului spre diferite domenii și centre de învățământ superior și orientarea generală a populației universitare românești din Ungaria perioadei 1867-1918. Analizând graficul 4 și comparându-l cu datele oferite de Cornel Sigmirean, constatăm că pe Valea Bârgăului interesul pentru medicină pare să fi fost, la sfârșitul secolului al XIX-lea, mai ridicat decât cel pentru studiile juridice. Acestea din urmă cunosc o creștere semnificativă abia în primul deceniu al secolului XX.

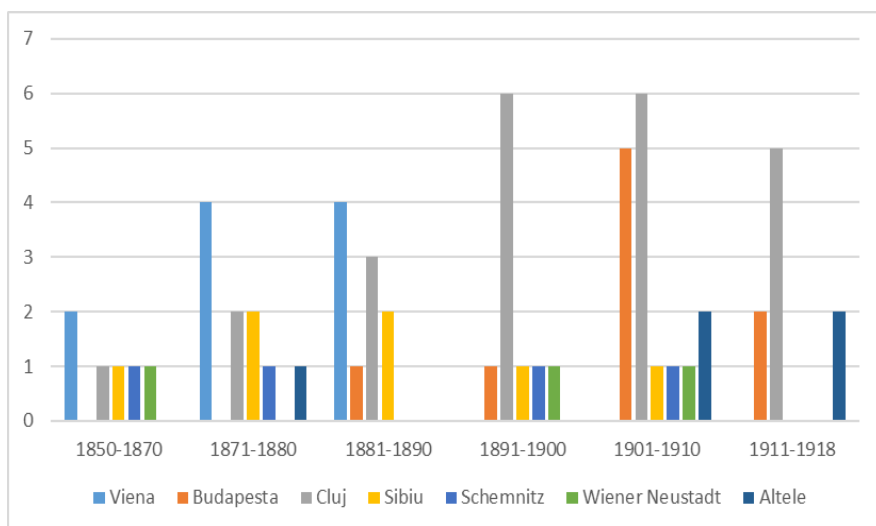

Graficul 4. Distribuția studenților pe domenii de studiu

Din acest punct de vedere, opțiunile tinerilor din regiune par să difere de trendul general din Ungaria, unde, conform lui Cornel Sigmirean, procentul studenților care studiau dreptul, deși a cunoscut un curs descendent între 1871 și 1914, a rămas totuși mai ridicat decât al celor care studiau

medicina și farmacia. În total, puțin peste 50% dintre studenții de pe Valea Bârgăului au urmat, cumulată, aceste două domenii majore. Cealaltă jumătate s-a împărțit, în proporții relativ egale, între teologie, științe umaniste și arte frumoase, studii de agricultură, silvicultură și montanistică, precum și studii tehnice și comerciale.

Foarte puțini tineri de pe Valea Bârgăului au urmat instituțiile militare de învățământ superior. Trebuie însă menționat că, deoarece literatura de specialitate a acoperit prosopografic doar studenții academiilor militare (de la Wiener Neustadt și „Ludovika” din Budapesta)¹⁴, este foarte posibil ca un număr necunoscut de ofițeri proveniți din regiune să fi absolvit școli de cadeti, sau să fi urmat cursurile de ofițeri în rezervă. Dată fiind starea cercetării asupra acestui subiect, care are încă multe de oferit, nu vom insista în analiză asupra situației studiilor militare.

Graficul 5. Distribuția decenală a studenților pe centre de studii

În ceea ce privește orientarea spre centre de studii, se observă foarte clar, din graficul 5, cum Viena a fost centrul preferat pentru studii universitare până în anii '80 ai secolului al XIX-lea, locul său fiind preluat de Cluj după 1890, iar un interes mai ridicat pentru frecventarea universităților din Budapesta s-a manifestat doar după 1901, fără însă a egala Clujul. Opțiunea alegerii centrului universitar a fost, deci, dominată de localism, iar studenții de pe Valea Bârgăului s-au orientat repede spre nou-înființata universitate din Cluj, încă din anii '70 ai secolului al XIX-lea, cel mai probabil din rațiuni materiale.

¹⁴ Sigmirean 2000; Sigmirean 2013.

Am urmărit, de asemenea, dacă există o relație între localitatea de reședință a studenților și domeniul ales, dacă pot fi identificate *cluster*e de studenți care să urmeze același parcurs universitar, influențați fiind de o tradiție locală. Am observat că, în general, alegerea domeniilor de studii pare să fie echilibrată, dar par totuși a ieși în evidență două grupuri, în mod cert legate între ele. Este interesant faptul că toți absolvenții de teologie din zonă provin din Rusu Bârgăului și din Josenii Bârgăului, adică din centrele protopopești, care dau fiecare câte patru reprezentanți. Nu credem că această situație este întâmplătoare, deoarece în ambele sate sunt prezenți reprezentanții familiei protopopești Buzdug.

Un prim membru al acestei familii, integrat eșantionului supus analizei, este Ioan Buzdug, fiul protopopului ortodox Teodor Buzdug. Acesta s-a născut la 9 aprilie 1829, în Rusu Bârgăului, și a fost botezat de protopopul ortodox Alexandru Buzdug, tatăl adoptiv al lui Teodor Buzdug, în 13 aprilie 1829¹⁵. A studiat la Institutul Teologic din Sibiu, secțiunea Teologică în perioada anului școlar 1850/1851 și a anului școlar 1857/1858, fiind în categoria elevilor ordinari¹⁶. S-a căsătorit cu Elena Popescu din Vatra Moldoviței, fiind hirotonit preot în 12 martie 1854¹⁷. După ce a devenit protopop, și-a mutat sediul din Rusu Bârgăului în Josenii Bârgăului, continuând misiunea păstorească a unchiului său, Vasile Șut¹⁸.

În anul 1884 ia sfârșit dinastia protopopilor din neamul Buzdug, dar Leon, fiul lui Ioan Buzdug, va continua linia de preoți¹⁹. El s-a născut în Josenii Bârgăului, la 13 martie 1855, „la ora 10 în a V-a duminică a Postului Mare”²⁰. După absolvirea Institutului Teologic din Sibiu, în anul școlar 1879/1880, a îmbrăcat haina preoțească²¹. Fiul său, Andrei Buzdug, a urmat și el studiile teologice, însă evoluția sa profesională a fost diferită. Născut în 9 decembrie 1891 și botezat în 15 decembrie 1891²², a absolvit gimnaziul din Blaj cu nota 8 în 1913, după care s-a înscris la Universitatea din Cernăuți, la Facultatea de Teologie²³. În 1916 a obținut un doctorat în teologie²⁴. A fost

¹⁵ Onofreiu 2016, p. 100.

¹⁶ Roșca 1911, p. 139-144.

¹⁷ Onofreiu 2016, p. 100.

¹⁸ Onofreiu 2011, p. 39; Văran 2011, p. 36-40.

¹⁹ Onofreiu 2011, p. 39.

²⁰ SJBANR, colecția *Registre parohiale, Josenii Bârgăului, protocolul botezărilor, ortodocși*, registrul nr. 554, f. 7v-8r.

²¹ Roșca 1911, p. 151.

²² SJBANR, colecția *Registre parohiale, Josenii Bârgăului, protocolul botezărilor, ortodocși*, registrul nr. 555, f. 49v-50r.

²³ Szögi 2011, p. 167.

²⁴ Sigmirean 2000, p. 691.

profesor la Școala Teologică din Cluj, oraș în care a trecut la cele veșnice în 24 februarie 1939, fiind înmormântat în cimitirul ortodox²⁵.

Pentru alte două cazuri din celelalte șase există date certe că familiile din care provin studenții la Teologie au fost înrudite cu familia Buzdug. La botezul lui Ioan Șut din Josenii Bârgăului, una dintre nașe a fost soția preotului Teodor Buzdug din Rusu Bârgăului²⁶. De asemenea, la botezul lui Leon Ursace, printre nași s-a numărat și protopopul Ioan Buzdug²⁷. Prin urmare, doi dintre cei opt absolvenți de Teologie de pe Valea Bârgăului sunt direct înrudiți, făcând parte din aceeași dinastie de preoți, alți doi sunt fini ai membrilor aceleiași dinastii.

Este evident că, profitând de rolul important pe care îl aveau în viața administrativ-bisericască a Văii Bârgăului, reprezentanții acestei familii au operat o selecție a viitorilor studenți teologi cu a căror familie aveau o relație de rudenie, influențând astfel compoziția elitei clericale din regiune. La fel de evident este însă că modelul de selecție este unul mixt, care nu se bazează decât parțial pe promovarea membrilor propriei familii, în condițiile în care cealaltă jumătate din viitorii preoți par să nu fi avut relații de rudenie cu familia Buzdug.

În condițiile costului ridicat al vieții în orașele universitare în care urmau studiile, fondurile și fundațiile de stipendii constituiau un mijloc de întreținere pentru tinerii din Transilvania²⁸. Între anii 1861 și 1918, fondul de stipendii din Năsăud a acordat 2977 de burse pentru cei care urmau studiile la nivel gimnazial, dar și la centrele universitare, în valoare de 434551 florini. Dintre acestea, 1117 erau destinate tinerilor ce urmau studiile universitare, 322 dintre beneficiari urmând dreptul și științele politice²⁹. Alocarea acestor stipendii pentru formarea tinerilor în centrele universitare cu specializare în științe juridice era una dintre strategiile de dezvoltare națională a românilor transilvăneni din timpul perioadei dualiste³⁰.

Datele confirmă că numai 45 dintre cei 73 de studenți au beneficiat de burse, 42 fiind susținuți prin bursa grănicerească năsăudeană (înființată prin reorganizarea fostului fond de montură)³¹, 7 prin bursa „Emanoil Gojdu”, respectiv, câte unul prin bursele „Alexandru St. Șuluțiu”, „Simion Romanțai”

²⁵ Szögi 2011, p. 167.

²⁶ SJBANR, colecția *Registre parohiale, Josenii Bârgăului, protocolul botezărilor, ortodocși*, registrul nr. 555, f. 3v-4r.

²⁷ SJBANR, colecția *Registre parohiale, Rusu Bârgăului, protocolul botezărilor, ortodocși*, registrul nr. 1047, f. 30v-31r.

²⁸ Szögi 2011, p. 230.

²⁹ Iudean 2017, p. 4.

³⁰ *Ibidem*, p. 2.

³¹ Șotropa 1913, p. 122.

și bursă de stat. Diferența dintre aceste patru tipuri de burse consta în mecanismele de selecție a tinerilor.

Dintre studenții beneficiari ai burselor, nouă au primit câte două burse, cea de-a doua fiind în opt cazuri „Emanoil Gojdu” și într-un singur caz studentul a primit de două ori bursa grănicerească. Dintre cei care au obținut această bursă („Emanoil Gojdu”), remarcăm că doi au studiat dreptul, cinci au studiat medicina, unul ingineria și unul a studiat agricultura în Elveția, acesta din urmă frecventând și o a doua facultate de silvicultură la Viena. Aceste burse se acordau în principal pentru susținerea „rigurosurilor” și doctoratului, cum ar fi cazul lui Grigorie Ursace, din Rusu Bârgăului, student în 1912-1913, precum și între 1916 și 1918 la Universitatea „Ferencz József” Cluj, la Facultatea de Medicină³², care în 20 martie 1920 a obținut doctoratul³³. Un alt exemplu este cel al lui Vasilie Pahone, tot din Rusu Bârgăului, care a obținut bursa „Emanoil Gojdu” și a studiat la Facultatea de Drept și Științe Politice din cadrul Universității Regale Maghiare din Budapesta, fiind doctorand în perioada 1893-1895, și obținând un doctorat în științe juridice în 1 iulie 1895³⁴.

Studierea dreptului era înțeleasă de elitele românești ca o strategie de construcție națională: o metodă de creare a unui corp profesional coerent care avea să contribuie la dezvoltarea comunității din punct de vedere administrativ³⁵. Totuși, după cum am menționat și mai sus, pe Valea Bârgăului interesul pare să fi fost sub medie, observație susținută și de situația burselor: per ansamblu, 62,6% dintre bursierii fondurilor grănicerești născuțene au studiat dreptul la Cluj, însă din regiunea aflată în atenția noastră doar doi (aproximativ 15%) au beneficiat de acest sprijin³⁶.

Din punct de vedere al evoluției structurii socio-profesionale a părinților de pe Valea Bârgăului care își susțin copiii la studii universitare (**graficele 6 și 7**) se observă că aceasta este, în mare măsură, consonantă cu structura socio-profesională de ansamblu a românilor din Transilvania și Ungaria.

Aproximativ 25% dintre părinți sunt, în ambele cazuri, agricultori. Procentul preoților (27-28%) este de asemenea egal în ambele cazuri. Diferențe sensibile apar la categoria funcționarilor (20% în Valea Bârgăului *vs.* 16% în general) și intelectualității cu funcții publice (18% în Valea Bârgăului *vs.* 10% în general), în timp ce procentul părinților cu profesii

³² Sigmirean 2000, p. 569.

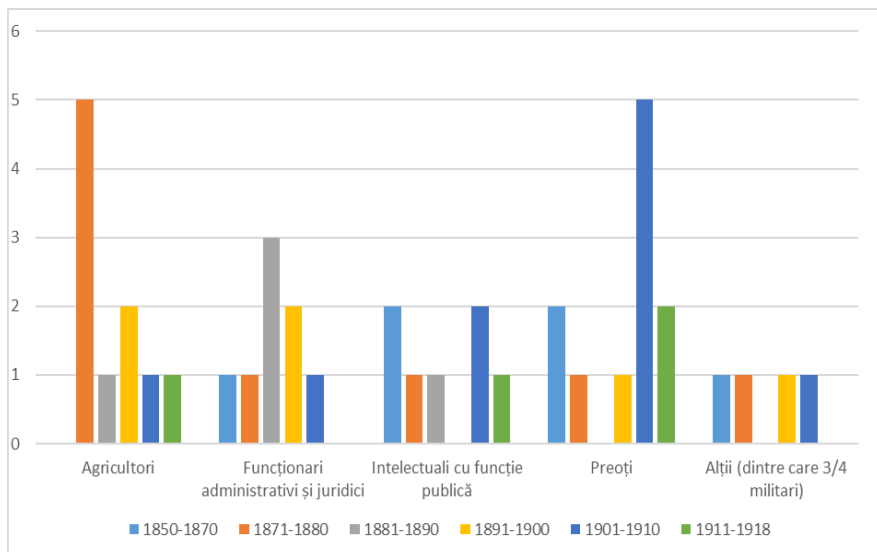
³³ Karady, Nastasă 2004, p. 351.

³⁴ Sigmirean 2000, p. 364.

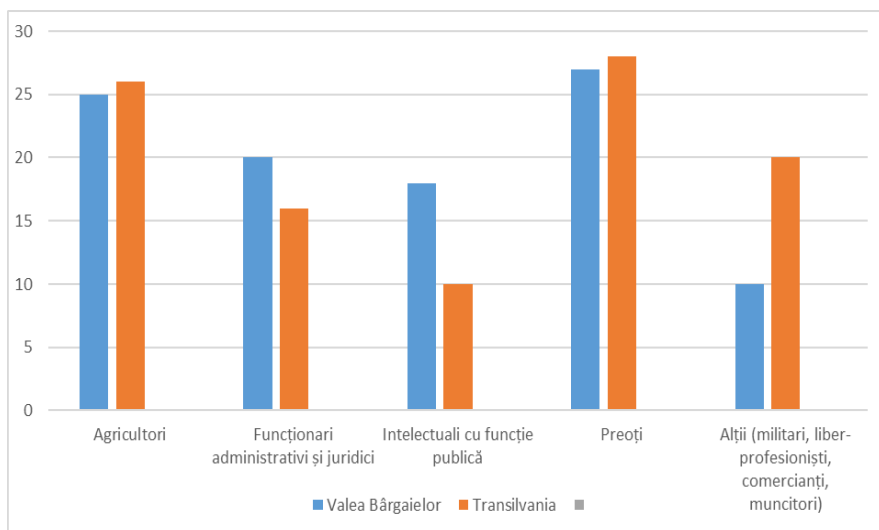
³⁵ Iudean 2017, p. 4.

³⁶ *Ibidem*, p. 8.

liberale, militare și comerciale este, pentru Valea Bârgăului, doar jumătate din cel general (10% *vs.* 20%).

Graficul 6. Structura ocupațională a părinților studenților

Graficul 7. Structura socio-ocupațională a părinților: Valea Bârgăului *vs.* Transilvania

Explicația acestor diferențe ține de structura socio-profesională microregională: fiind o zonă rurală, este firesc să lipsească o mare parte din profesiile liberale specifice mediului urban și semiurban, iar funcționăria și intelectualitatea locală să ocupe un loc mai important în baza socială de

selecție a studențimii. De altfel, trei din cei patru părinți încadrabili acestei categorii sunt militari, ceea ce este perfect normal ținând cont de tradițiile militare ale zonei.

Un alt obiectiv al analizei a constat în căutarea unei legături între ocupația părinților și domeniul studiilor urmate de copii, pentru a vedea dacă se poate vorbi de o influență familială (**tabel 3**). Am observat că nu există corelații clare între profesia părinților și domeniul studiilor universitare, posibil și din cauza eșantionului destul de mic. Se pot avansa unele posibile corelații între fiii de agricultori care urmează specializări agricole și silvice, sau între fiii de preoți care urmează teologia, dar niciuna dintre categorii nu domină statistic grupa socio-profesională pe care o reprezintă. Avem de-a face, deci, cu o distribuție echilibrată a opțiunilor universitare, care pare a fi bazată mai degrabă pe abilități și înclinații personale, decât pe tradiții familiale.

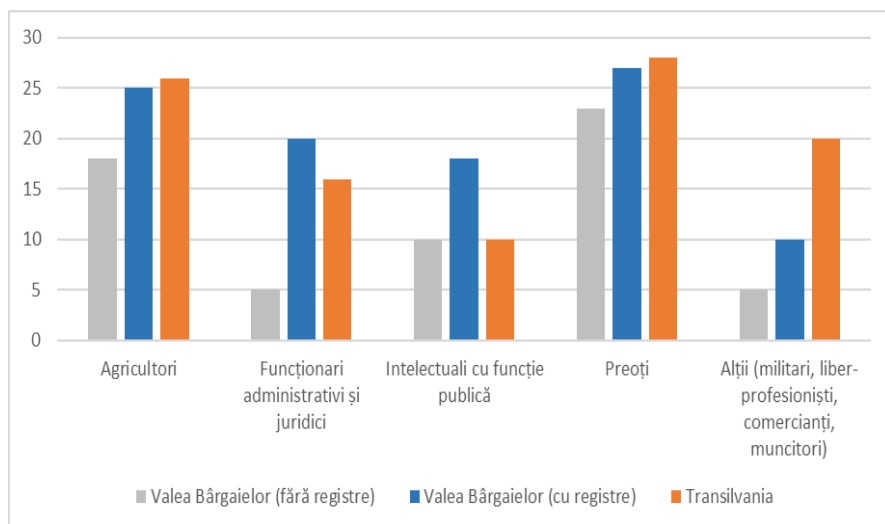
Tabel 3. Relația dintre ocupația părinților și domeniul studiilor

Ocupația tatălui	Militară	Teologică	Drept	Medicină și farmacie	Umaniste și artistice	Agricultură, silvicultură, montanistică	Tehnică și comercială
Agricultori	-	-	3	3	1	3	-
Funcționari administrativi și juridici	1	-	2	2	2	1	-
Intelectuali cu funcții publice	-	-	1	2	2	2	-
Preoți	-	3	3	3	1	-	1
Alții (liber-profesioniști, comercianți, muncitori)	2	-	-	1	1	-	-
Profesie necunoscută	-	5	4	6	4	-	3

Pentru a evidenția plusul de informație pe care îl aduc registrele parohiale de stare civilă în cercetarea originii sociale a studenților, am realizat o comparație vizibilă în graficul 8. Se poate observa că datele privind profesia părinților recuperate din acest tip de surse pot schimba complet, pentru unele câmpuri profesionale (de exemplu intelectuali cu funcție publică, funcționari) sau pot nuanța, pentru altele, informațiile colectate din sursele arhivistice universitare sau din anuarele universitare. Mai mult decât atât, din datele oferite de registre, deși relativ reduse cantitativ, putem totuși discerne unele

delimitări în interiorul categoriei „agricultorilor”: în cazul Văii Bârgăului se disting un plugar³⁷ și doi economi³⁸.

La nivel local sau microregional aceste date sunt insuficiente pentru a susține delimitări în interiorul clasei țărănești, însă în cadrul unui eșantion amplu, folosind informația găzduită de *Historical Population Database of Transylvania*, ele pot sta la baza unei cercetări mai ample, care să deschidă drumul spre analize aprofundate ale păturii sociale rurale din care s-a ridicat elita intelectuală românească din Transilvania.

Graficul 8. Aportul registrelor de stare civilă la completarea informațiilor profesionale

Traseul educațional al tinerilor a fost influențat de configurația familiei în trei din opt cazuri din Rusu Bârgăului - localitate pentru care deținem mai multe informații prelucrate conform datelor din *Historical Population Database of Transylvania*. Primul caz este cel al protopopului Ioan Buzdug, al cărui parcurs educațional l-am abordat în rândurile de mai sus, făcând parte dintr-o dinastie de preoți, el a călcat pe urmele tatălui său, protopopul Teodor Buzdug și a studiat la Institutul Teologic din Sibiu, fiind hirotonit preot în anul 1854.

³⁷ Este vorba de Ion Sînzian, din Josenii Bârgăului (SJBANR, colecția *Registre parohiale, Josenii Bârgăului, protocolul botezărilor, ortodocși*, registrul nr. 554, f. 10v-11r).

³⁸ Este vorba despre Costanu Flămând, din Susenii Bârgăului (SJBANR, colecția *Registre parohiale, Susenii Bârgăului, protocolul botezărilor, ortodocși*, registrul nr. 1208, f. 17v-18r) și Grigore Cionca, din Tiha Bârgăului (SJBANR, colecția *Registre parohiale, Tiha Bârgăului, protocolul botezărilor, greco-catolici*, registrul nr. 1349, f. 17v-18r).

Cel mai reprezentativ exemplu în susținerea afirmației noastre este cel al lui Vasile/Vazul Pahone, fiul notarului public Pantilimon/Pantilimonu Vasile Pahone și al Paraschevei, n. Popu. S-a născut în anul 1869³⁹, fiind al doilea din cei patru copii ai familiei. Urmează studiile gimnaziale, obținând apoi bursa „Emanoil Gojdu”. El va alege să studieze în domeniul în care era specializat tatăl său, la Facultatea de Drept și Științe Politice din cadrul Universității Regale Maghiare din Budapesta⁴⁰. După moartea tatălui său, de „boala de apă”, în 15 aprilie 1888⁴¹ mama sa s-a împrumutat cu 300 de florini pentru a-l putea întreține la studii, iar în 1896 a obținut bursa, a devenit doctor în Drept și patru ani mai târziu era membru al camerei avocaților din Bistrița⁴².

Ultimul caz este cel al lui Vasile Fabian Pop, fiul veteranului caporal Petru Rău și al Anisiei Bob de Kápolnok-Monostor, născut la 31 decembrie 1795, în Rusu Bârgăului. El a fost adoptat de bunicul lui, Teodor Bob, preot greco-catolic din Maieru. A urmat studiile la școala trivială din Maieru, iar din 1807 la Școala Superioară din Năsăud. În 1810 a început studiile la gimnaziul din Blaj. Traseul său educațional a fost influențat de rudele episcopului Bob, care i-au facilitat urmarea studiilor de filosofie, apoi juridice la Cluj, mutându-l la convictul nobil⁴³.

Concluzii

Concluziile generale ale cercetării noastre evidențiază faptul că Valea Bârgăului se aseamănă, din punct de vedere al originii sociale a intelectualității, cu întreg spațiul transilvănean al acestei perioade: 27-28% dintre părinți sunt preoți, fiind urmași de agricultori (25%), funcționari (20%) și intelectuali cu funcții publice (18%). Situația este diferită pentru cazul părinților cu profesii liberale, militare și comerciale (Valea Bârgăului 10% *vs.* Transilvania 20%), probabil pe fondul particularităților structurii sociale a zonei. Nu pare să fi existat o legătură directă între ocupația părinților și opțiunile universitare ale studenților, iar alegerea nu era bazată, în cele mai multe cazuri, pe tradiții familiale, ci mai degrabă pe abilități și înclinații personale.

Registrele parohiale au completat informațiile provenite din studiile prosopografice, nuanțând cadrul socio-profesional de proveniență a elitei intelectuale. Din punct de vedere al domeniului de studiu, majoritatea au urmat medicina, spre deosebire de tendința generală din Ungaria, unde

³⁹ SJBANR, colecția *Registre parohiale, Rusu Bârgăului, protocolul botezărilor, ortodocși*, registrul nr. 1047, f. 34v-35r.

⁴⁰ Sigmirean 2000, p. 364.

⁴¹ SJBANR, colecția *Registre parohiale, Rusu Bârgăului, protocolul botezărilor, ortodocși*, registrul nr. 552, f. 59v-60r.

⁴² Iudean 2017, p. 529.

⁴³ Onofreiu, Rus 2009, p. 148.

numărul juriștilor îl depășea pe cel al viitorilor medici. Pe primul loc în topul opțiunilor privind centrul universitar s-a aflat Viena, până în anul 1880, locul său fiind preluat de Cluj după 1890, iar un interes mai ridicat pentru frecventarea universităților din Budapesta apare numai după 1901.

Din punct de vedere al rețelelor socio-profesionale, s-au evidențiat două grupuri, în Rusu Bârgăului și Josenii Bârgăului, conectate prin intermediul familiei Buzdug, care a mediat, din câte se pare, trimiterea la studii teologice a unui mare număr de tineri din aceste două localități, unii dintre ei înrudiți. Un ajutor important în parcursul universitar l-au reprezentat bursele (stipendiile). În cazul Văii Bârgaielor, majoritatea burselor (42 din 45) au fost oferite prin intermediul fondurilor grănicerești nășăudene, alocarea lor pentru formarea tinerilor în centrele universitare cu specializare în științe juridice fiind una dintre strategiile de dezvoltare națională a românilor transilvăneni din timpul perioadei dualiste.

Abrevieri bibliografice

- Ilovan 2009 - Oana-Ramona Ilovan, *Țara Năsăudului. Studiu de geografie regională*, Cluj-Napoca, 2009.
- Iudean 2017 - Ovidiu Emil Iudean, *Elite Strategies of Minority Nation-Building in Dualist Hungary: Law Graduates Supported by the Năsăud Border Regiment Scholarship Funds*, în *Banatica*, 27, 2017, p. 517-533.
- Karady, Nastasă 2004 - Victor Karady, Lucian Nastasă, *The University of Koloşsvár/Cluj and the Students of The Medical Faculty (1872-1918)*, Budapesta, Cluj-Napoca, 2004.
- Onofreiu 2004 - Adrian Onofreiu, *Organizarea administrativă a districtului Năsăud (1861-1876)*, în Cornelii Gaiu, Horațiu Bodale (ed.), *Centru și periferie. Lucrările colocviului național, Bistrița 23-25 aprilie 2004*, Cluj-Napoca, 2004, p. 249-271.
- Onofreiu 2011 - Adrian Onofreiu, *Vasile Buzdug*, în Nicolae Vrăsmaș (coord.), *Anuarul Bârgăuan. Știință, cultură, arte și literatură. Despre Țara Bârgaielor și oamenii ei. Simpozionul Cultural al Văii Bârgăului la 40 de ani*, I, 1, Cluj-Napoca, 2011.
- Onofreiu 2016 - Adrian Onofreiu, *Familia Buzdug din Rusu Bârgăului. File risipite sau „indeletnicirea” consemnărilor istorice*, în Nicolae Vrăsmaș (coord.), *Anuarul Bârgăuan. Știință, cultură, arte și literatură. Bârgaiete la răscruce*, IV, 6, Cluj-Napoca, 2016, p. 88-102.
- Onofreiu, Rus 2009 - Adrian Onofreiu, Viorel Rus (ed.), *Personalități din granița năsăudeană. Contribuții documentare*, Cluj-Napoca, 2009.
- Popovici 2014 - Vlad Popovici, *Posibilități de reconstrucție nominală a populației Țării Năsăudului în epoca modernă pornind de la registrele parohiale de stare civilă*, în *Astra Salvensis*, II, 2014, 3, p. 64-75.
- Roșca 1911 - Eusebiu Roșca, *Monografia Institutului Seminarial Teologic Pedagogic „Andreian” al Arhidiecezei Gr. Or. Române din Transilvania*, Sibiu, 1911.

Condițiile sociale ale formării elitei intelectuale românești în zona Văii Bârgăului

- Rotariu 1997 - Traian Rotariu (coord.), *Recensământul din 1857. Transilvania, București, 1997.*
- Rotariu 1999a - Traian Rotariu (coord.), *Recensământul din 1850. Transilvania, București, 1999.*
- Rotariu 1999b - Traian Rotariu (coord.), *Recensământul din 1900. Transilvania, București, 1999.*
- Rotariu 2006 - Traian Rotariu (coord.), *Recensământul din 1910. Transilvania. Populația după ocupații, vol. II, Cluj-Napoca, 2006.*
- Rotariu 2009 - Traian Rotariu (coord.), *Recensământul din 1890 și recensământul țiganilor din 1893. Transilvania, Cluj-Napoca, 2009.*
- Sigmirean 2000 - Cornel Sigmirean, *Istoria formării intelectualității românești din Transilvania și Banat în epoca modernă, Cluj-Napoca, 2000.*
- Sigmirean 2013 - Cornel Sigmirean, *Elevi din Transilvania la Academia Militară de Honvezi „Ludovika” din Budapesta, Sibiu, 2013.*
- Szögi 2011 - László Szögi, *Studentii români din Transilvania la Universitățile din Europa, secolele XVI-XX, Târgu Mureș, 2011.*
- SJBNANR - Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale ale României.
- Șotropa 1913 - Virgil Șotropa, *Dr. Nicolae Drăgan, Istoria școalelor năsădene, Năsăud, 1913.*
- Văran 2011 - Dana Văran, *Familia protopopilor Buzdug din Rusul Bârgăului, în Niculae Vrăsmaș (coord.), Anuarul Bârgăuan. Știință, cultură, arte și literatură. Despre Țara Bârgăielor și oamenii ei. Simpozionul Cultural al Văii Bârgăului la 40 de ani, I, 1, Cluj-Napoca, 2011, p. 36-39.*

LISTA ABREVIERILOR DE PERIODICE

- AB** - Analele Buzăului. Muzeul Județean Buzău.
- Academe** - Academe. The American Association of University Professors. Washington.
- ACNLU** - Acta Conventus Neo-Latini Upsaliensis. Proceedings of the Fourteenth International Congress of Neo-Latin Studies (Uppsala 2009). Leiden.
- ActaHASH** - Acta Historica Academiae Scientiarum Hungaricae. Budapest.
- ActaMN** - Acta Musei Napocensis. Muzeul de Istorie a Transilvaniei. Cluj-Napoca.
- AÉ** - Archaeologiai Értesítő a Magyar régészeti, művésztörténeti és éremtani társulat tudományos folyóirata. Budapest.
- AI** - Anale de Istorie. Institutul de Studii Istorice și Social-Politice de pe lângă CC al PCR. București.
- AIAC** - Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie Cluj-Napoca.
- AIIAI/AIIX** - Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași (din 1990 Anuarul Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” Iași).
- AIIN** - Anuarul Institutului de Istorie Națională. Cluj, Sibiu.
- Alba-Iulia** - Alba-Iulia. Alba Iulia.
- AM** - Arheologia Moldovei. Institutul de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” Iași.
- AnB** - Analele Banatului (serie nouă). Muzeul Național al Banatului. Timișoara.
- Antik Tanulmányok** - Antik Tanulmányok. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- AO** - Arhivele Olteniei (serie nouă). Institutul de Cercetări Socio-Umane. Craiova.
- Apulum** - Apulum. Acta Musei Apulensis. Muzeul Național al Unirii Alba Iulia.
- ArhSom** - Arhiva Someșană. Revistă istorică-culturală. Năsăud.
- ArhMed** - Arheologia Medievală. Reșița, Cluj-Napoca.
- Astra Salvensis** - Astra Salvensis. Cercul Salva al ASTRA. Salva.
- AT** - Arhivele totalitarismului. Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului. Academia Română. București.
- AUASH** - Annales Universitatis Apulensis. Series Historica. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
- AUMCS** - Annales Universitatis Mariae Curie-Sklodowska. Uniwersytet Marii Curie-Sklodowskiej. Lublin.

Lista abrevierilor de periodice

AUS	- Acta Universitatis Szegediensis De Attila József Nominatae. Acta Historiae Litterarum Hungaricarum. A József Attila Tudományegyetem-Bölcsészettudományi Kar. Szeged.
AVSL	- Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde. Sibiu.
Banatica	- Banatica. Muzeul de Istorie al Județului Caraș-Severin. Reșița.
BAR	- British Archaeological Reports (International Series). Oxford.
BC	- Biblioteca și cercetarea. Cluj-Napoca.
BCȘS	- Buletinul Cercurilor Științifice Studentești. Universitatea „1 Decembrie 1918” din Alba Iulia.
BHAB	- Bibliotheca Historica et Archaeologica Banatica. Muzeul Banatului Timișoara.
Boabe de grâu	- Boabe de grâu. Revistă de cultură. București.
Brukenthal	- Brukenthal. Acta Musei. Muzeul Național Brukenthal. Sibiu.
București	- București. Materiale de istorie și muzeografie. Muzeul Municipiului București.
Bylye Gody	- Bylye Gody. International Network Center for Fundamental and Applied Research. Washington.
Caietele CNSAS	- Caietele CNSAS. Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității. București.
CB	- Călăuza bibliotecarului. Biblioteca Centrală de Stat București.
CBAstra	- Conferințele Bibliotecii Astra. Biblioteca Județeană Astra. Sibiu.
Cărți românești	- Cărți românești.
CCA	- Cronica cercetărilor arheologice. cIMeC. București.
CEHF	- Cahiers d'Études Hongroises et Finlandaises. Université Sorbonne Nouvelle Paris 3.
CollMed	- Collegium Mediense. Comunicări științifice. Colegiul Tehnic „Mediense” Mediaș.
Colloquia	- Colloquia. Journal of Central European History. Institutul de Studii Central-Europene al Facultății de Istorie și Filosofie a Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca.
ComȘtMediaș	- Comunicări Științifice. Mediaș (este continuată de CollMed).
Contimporanul	- Contimporanul. Revistă de avangardă, cu program constructivist. București.
Corviniana	- Corviniana. Acta Musei Corvinensis. Muzeul Castelului Corvineștilor.
Cumidava	- Cumidava. Muzeul Județean de Istorie Brașov.

Āitatel	- Āitatel. Matica slovensk. Martin.
Discobolul	- Discobolul. Revist de cultur. Uniunea Scriitorilor din Romnia. Alba Iulia.
Drobeta	- Drobeta. Seria Etnografie. Muzeul Regiunii Porilor de Fier. Drobeta-Turnu Severin.
Drobeta. Art Plastic	- Drobeta. Seria Art Plastic. Muzeul Regiunii Porilor de Fier. Drobeta-Turnu Severin.
eClassica	- eClassica. Centro des Estudos Clssicos. Lisabona.
EF	- Einband-Forschung, Informationsblatt des Arbeitskreises fr die Erfassung, Erschliessung und Erhaltung Historischer Bucheinbnde (AEB). Berlin.
EJCE	- European Journal of Contemporary Education. Academic Publishing House Researcher. Bratislava.
EJST	- European Journal of Science and Theology. Gheorghe Asachi Technical University of Jassy.
EO	- Etnograficheskoye obozreniye. Institut etnologii i antropologii RAN. Moskva.
EphNap	- Ephemeris Napocensis. Institutul de Arheologie i Istoria Artei Cluj-Napoca.
EPK	- Egyetemes Philologiai Kzlkny. Akadmiai Kiad. Budapest.
ER	- Exportgut Reformation. Verffentlichungen des Instituts fr Europische Geschichte Mainz. Vandenhoeck & Ruprecht. Gttingen.
ESTuar	- ESTuar. Online. Bucureti.
Familia	- Familia (seria I: 1865-1906). Oradea.
FI	- File de Istorie. Muzeul de Istorie Bistria (continuat de RB).
FM	- Europische Zeitschrift fr Mineralogie, Kristallographie, Petrologie, Geochemie und Lagerstttenkunde. Deutschen Mineralogischen Gesellschaft. Stuttgart.
Folklore	- Folklore. Centre de Documentation et le Muse Audois des Arts et Traditions populaires. Carcassonne. Montpellier.
Gazeta ilustrat	- Gazeta ilustrat. Literar. Politic. Economic. Social. Cluj.
GeoJournal	- GeoJournal. Spatially Integrated Social Sciences and Humanities. Springer Science and Business Media (Netherlands).
GT	- Geographia Technica. Geographia Technica Association. Cluj University Press. Cluj-Napoca.
HE	- Historia Ecclesiastica. Preovsk univerzita. Preov.
HHCT	- History and Historians in the Context of the Time. Academic Publishing House Researcher. Bratislava.

Lista abrevierilor de periodice

- HHR** - Hungarian Historical Review. Institute of History, Research Centre for the Humanities. Hungarian Academy of Sciences. Budapest.
- Hierasus** - Hierasus. Muzeul Județean Botoșani.
- Historica Carpatica** - Historica Carpatica. Zborník Východoslovenského múzea v Košiciach. Košice.
- HL** - Humanistica Lovaniensia. Journal of Neo-Latin Studies. Seminarium Philologiae Humanisticae. Leuven.
- HQ** - The Hungarian Quarterly. The Hungarian Quarterly Society. Budapest.
- HS** - Historické štúdie. Historický ústav slovenskej akadémie vied. Bratislava.
- Hyphen** - Hyphen. A Journal of Melitensia and the Humanities. The New Lyceum (Arts), Msida, Malta.
- IJCS** - International Journal of Conservation Science. Alexandru Ioan Cuza University of Jassy.
- IJHCS** - International Journal of Humanities and Cultural Studies. University of Gafsa.
- INT** - Istoriya nauki i tekhniki. Izdatel'stvo „Reaktiv”. Ufa.
- IV** - Istoricheskii vestnik. Moskva.
- IS** - Izvestiya Samarskogo tsentra Rossiiskoi akademii nauk. Samara.
- IYZGU** - Izvestiya Yugo-Zapadnogo gosudarstvennogo universiteta. Yugo-Zapadnyi gosudarstvennyi universitet. Kursk.
- Izvestiya ANKSSR** - Izvestiya Akademii Nauk Kazakhskoy Sovetskoy Sotsialisticheskoy Respubliki. Seriya obshchestvennykh nauk. Alma-Ata.
- Îndrumător bisericesc** - Îndrumător bisericesc misionar și patriotic. Episcopia Aradului. Arad.
- Îndrumător pastoral** - Îndrumător pastoral. Episcopia Ortodoxă Română de Alba Iulia.
- JBS** - The Journal of Baroque Studies. International Institute for Baroque Studies at the University of Malta.
- JIA** - Journal of International Affairs. School of International and Public Affairs at Columbia University. New York.
- JSRI** - Journal for the Study of Religions & Ideologies. The Academic Society for the Research of Religions and Ideologies. Cluj-Napoca.
- Kniha** - Kniha. Matica slovenská. Martin.
- Knižničný zborník** - Knižničný zborník. Matica slovenská. Martin.
- LAR** - Literatură și artă română. Idei, simțire, formă. București.

Limba română	- Limba română. Institutul de Lingvistică al Academiei Române „Iorgu Iordan - Al. Rosetti”. București.
Luceafărul	- Luceafărul. Revistă literară (1902-1945). Budapesta.
MA	- Mitropolia Ardealului. Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului, Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Episcopiei Alba Iuliei și Episcopiei Oradiei. Sibiu (1956-1991).
Magyar Nyelvőr	- Magyar Nyelvőr. A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézet. Budapest.
Magyarország	- Magyarország. Budapest.
MCA	- Materiale și cercetări arheologice. București.
ME	- Memoria Ethnologica. Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Maramureș. Baia Mare.
MH	- Melita Historica. Malta Historical Society.
MK	- Magyar Könyvszemle. Magyar Tudományos Akadémia Budapest. Irodalomtudományi Intézet Országos Széchényi Könyvtár Budapest.
MLN	- Modern Language Notes. The Johns Hopkins University Press. Baltimore.
MN	- Muzeul Național. Muzeul Național de Istorie a României. București.
MP	- Magyar Pedagógia. A Magyar Pedagógiai Társaság. Budapest.
Muzeum	- Muzeum. Muzejní a vlastivedná práce. National Museum. Prague.
NLWJ	- The National Library of Wales Journal. The National Library of Wales. Aberystwyth.
Noema	- Noema. Comitetul Român de Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii. București.
NNI	- Novaya i noveishaya istoriya. Rossiiskaya akademiya nauk. Moskva.
NP	- Novoe proshloe. Yuzhnyi federal'nyi universitet. Rostov-na-Donu.
NS	- Nasledie i sovremennost'. Rossiyskiy nauchno-issledovatel'skiy institut kul'turnogo i prirodnogo naslediya im. D. S. Likhacheva. Moskva.
NVBU	- Nauchnye vedomosti Belgorodskogo universiteta. Seriya Istoriya. Politologiya. Ekonomika. Informatika. Belgorodskiy natsional'nyy issledovatel'skiy universitet. Belgorod.
OK	- Orvostörténeti Közleményel (Communicationes de historia artis medicinae). Budapest Semmelweis Orvostörténeti Muzeum Es Könyvtar And Magyar Orvostörténelmi Társaság. Budapest.

Lista abrevierilor de periodice

Orizont	- Orizont. Timișoara.
ORP	- Odrodzenie i reformacja w Polsce. Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk. Warszawa.
PA	- Patrimonium Apulense. Direcția Județeană pentru Cultură Alba. Alba Iulia.
PB	- Patrimonium Banaticum. Direcția Județeană pentru Cultură Timiș. Timișoara.
Pediatria	- Pediatria de Atención Primaria. Publicación Oficial de la Asociación Española de Pediatría de Atención Primaria.
PH	- Prace Historyczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Uniwersytet Jagielloński w Krakowie.
Poarta Inimii	- Poarta inimii. Alba Iulia.
Programm Mühlbach	- Programm Mühlbach. Programm des evangelischen Untergymnasium in Mühlbach und der damit verbundenen Lehranstalten. Sebeș.
PS	- Protestáns Szemle. Magyar Protestáns Irodalmi Társaság. Budapest.
RA	- Russkii arkhiv. Academic Publishing House Researcher. Bratislava.
RAPPS	- Revista de Administrație Publică și Politici Sociale. Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad.
RB	- Revista Bistriței. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud. Bistrița.
RE	- Revista economică. Lucian Blaga University of Sibiu.
REF	- Revista de Etnografie și Folclor. Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu”. Academia Română. București.
Revista Arheologică	- Revista Arheologică. Centrul de Arheologie al Institutului Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe a Moldovei. Chișinău.
RFR	- Revista Fundațiilor Regale. Revistă lunară de literatură, artă și cultură generală. București.
RH	- Roczniki Humanistyczne. Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Lublin.
RHSEE/RESEE	- Revue historique du sud-est européen. Academia Română. București, Paris (din 1963 Revue des études sud-est européennes).
RI	- Revista de Istorie (din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.
RJMH	- The Romanian Journal of Modern History. Alexandru Ioan Cuza University of Jassy.
RM	- Revista Muzeelor. București.
RMM	- Revista Muzeelor și Monumentelor. București.

RMV	- Revue de médecine vétérinaire. Ecole Nationale Vétérinaire de Toulouse.
România literară	- România literară. Săptămânal de literatură și artă. București.
Rossiiskaya istoriya	- Rossiiskaya istoriya. Akademicheskii nauchno-izdatel'skiy, proizvodstvenno-poligraficheskii i knigorasprostranitel'skiy tsentr Nauka. Moskva.
RRH	- Revue Roumaine d'Histoire. Academia Română. București.
RT	- Revista Teologică (între anii 1956 și 1991 a apărut sub denumirea de Mitropolia Ardealului). Mitropolia Ardealului. Sibiu.
SA	- Sovetskaya arkheologiya. Akademiya Nauk SSSR. Moskva.
SAI	- Studii și articole de istorie. Societatea de Științe Istorice și Filologice a RPR. București.
Samus Sargetia	- Samus. Muzeul Municipal Dej. - Sargetia. Acta Musei Devensis. Muzeul Civilizației Dacice și Romane Deva.
SCA	- Studii și Cercetări de Antropologie. Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer”. Academia Română. București.
SCIA	- Studii și Cercetări de Istoria Artei. Seria Artă Plastică. București.
SCIV(A)	- Studii și cercetări de istoria veche (din 1974, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie). București.
Slavyanskii al'manakh	- Slavyanskii al'manakh. Institut slavyanovedeniya Rossiiskoi akademii nauk. Moskva.
SMIC	- Studii și materiale de istorie contemporană. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române. București.
SMIM	- Studii și materiale de istorie modernă. Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” al Academiei Române. București.
Sovremennik SPST	- Sovremennik. Sankt Petersburg. - Sovremennye problem servisa i turizma. Russian State University of Tourism and Service. Moscow.
SS	- The Social Sciences. Western Social Association. Dubai.
Studia Studii	- Studia. Transilvania Express. Brașov. - Studii. Revistă de istorie (din 1974 Revista de istorie și din 1990 Revista istorică). Academia Română. București.
SUP	- Studi Umanistici Piceni. Istituto Internazionale di Studi Piceni. Sassoferato.
Századok	- Századok. A Magyar Történelmi Társulat. Budapest.

Lista abrevierilor de periodice

- Terra Sebus** - Terra Sebus. Acta Musei Sabesiensis. Muzeul Municipal „Ioan Raica” Sebeș.
- TIIAE** - Trudy Instituta Istorii, Arkheologii i Etnografii. Akademii Nauk Kazakhskoy Sovetskoy Sotsialisticheskoy Respubliki. Alma-Ata.
- TNK** - Trudy NII kul'tury. Ministerstvo kul'tury RSFSR. Moskva.
- TR** - Transylvanian Review. Centrul de Studii Transilvane al Academiei Române. Cluj-Napoca.
- Transilvania** - Transilvania. Centrul Cultural Interetnic Transilvania. Sibiu.
- TS** - Theologiai Szemle. A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa. Budapest.
- TT** - Testimonia Theologica. Evanjelická bohoslovecká fakulta Komenského univerzity v Bratislave.
- Unirea** - Unirea. Alba Iulia.
- UR** - Ungarische Revue. Magyar Tudományos Akadémia. Budapest.
- VAH** - Varia Archaeologica Hungarica. Budapest.
- Valori bibliofile** - Valori bibliofile din patrimoniul cultural național. Cercetare, valorificare. Consiliul Culturii și Educației Socialiste. Muzeul Județean Vâlcea. Râmnicu Vâlcea.
- VChGU** - Vestnik Chelyabinskogo gosudarstvennogo universiteta. Chelyabinskii gosudarstvennyi universitet. Chelyabinsk.
- VE** - Vestnik Evropy. Sankt Petersburg.
- Verbum** - Verbum. Revista catolică. București.
- Vestnik Tverskogo** - Vestnik Tverskogo Gosudarstvennogo universiteta. Seriya Istoriya. Tver.
- Vestnik VEGU** - Vestnik VEGU. Vostochnaya ekonomiko-yuridicheskaya gumanitarnaya akademiya. Akademiya VEGU. Ufa.
- VI** - Voprosy istorii. Institut russkoy istorii Rossiyskoy akademii nauk. Moskva.
- Viața românească** - Viața Românească. Revistă literară și științifică. Iași.
- VMKK** - A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. Veszprém.
- Vox libri** - Vox libri. Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” Deva.
- VS** - Voennyi Sbornik. Academic Publishing House Researcher. Bratislava.
- VV** - Vestnik vospitaniya. Moskva.
- Zalai Múzeum** - Zalai Múzeum. Zala. Múzeumok Igazgatósága. Zalaegerszeg.

- ZfE** - Zeitschrift für Ethnologie. Deutsche Gesellschaft für Völkerkunde und Berliner Gesellschaft für Anthropologie Ethnologie und Urgeschichte. Berlin.
- ZfhWK** - Zeitschrift für historische Waffen- und Kostümkunde. Dresdner Verein für Waffenkunde. Berlin.
- ZfTZ** - Zeitschrift für Tierzüchtung und Züchtungsbiologie: Organ der Reichsarbeitsgemeinschaft Tierzucht im Forschungsdienst (continuă: Zeitschrift für Züchtung. Reihe B, Tierzüchtung und Züchtungsbiologie). Berlin, Hamburg.